

БАБЕНКО А. М.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінально-
правових дисциплін інституту права
та безпеки
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕНИСОВА А. В.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-
правових дисциплін інституту права
та безпеки
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ДАРІЙ С. В.,

викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін інституту права та безпеки
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

МАТВЄЄВСЬКИЙ О. В.,

старший викладач
кафедри кримінально-правових
дисциплін інституту права та безпеки
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

УДК 351.74:35.07

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.78>

**ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ У ЗАПОБІГАННІ КРИМІНАЛЬНИМ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Стаття присвячена комплексному науковому аналізу діяльності Державного бюро розслідувань у протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану, визначення основних напрямів його роботи, оцінки ефективності механізмів розслідування кримінальних правопорушень, а також виявленні викликів і перспектив функціонування цього правоохоронного органу в кризових умовах.

Встановлено, що Державне бюро розслідувань – орган, що здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених представниками правоохоронних органів, військовослужбовцями та високопосадовцями. Діяльність ДБР у період війни виходить за межі стандартних правоохоронних завдань і набуває стратегічного характеру, оскільки забезпечення невідворотності покарання за воєнні злочини, протидія колабораціонізму та корупції безпосередньо

впливають на національну безпеку та стабільність державного управління. У структурному вимірі робота Бюро в умовах воєнного стану спрямована на розв'язання комплексу проблем, що постають перед правоохоронною системою в кризовий період.

З'ясовано, що серед найбільш поширених кримінальних правопорушень, які розслідуються Державним бюро розслідувань у період воєнного стану, варто відзначити такі категорії: кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби, зокрема самовільне залишення військової частини; кримінальні правопорушення у сфері службової і професійної діяльності, зокрема перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів; кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України та кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Зроблено висновок, що для подолання цих труднощів та підвищення ефективності діяльності ДБР необхідно вдосконалити координацію з іншими органами, розширити застосування криміналістичних технологій, підвищити професійну підготовку співробітників та удосконалити систему внутрішнього контролю. Наголошується, що особливо важливим є запозичення міжнародного досвіду країн із незалежними та ефективними правоохоронними структурами, а також забезпечення прозорості та відкритості в діяльності ДБР.

Ключові слова: Державне бюро розслідувань, кримінальні правопорушення, протидія, запобігання, спеціальне досудове розслідування, воєнний стан, міжнародна співпраця, воєнні злочини, службові злочини, економічні, фінансові злочини, національна безпека, цифрові технології.

Babenko A. M., Denysova A. V., Darii S. V., Matvieievskiy O. V. State bureau of investigation in preventing criminal offenses under martial law: challenges and ways to improve

The article is devoted to a comprehensive scientific analysis of the activities of the State Bureau of Investigation in combating criminal offenses under martial law, determining the main directions of its work, assessing the effectiveness of mechanisms for investigating criminal offenses, as well as identifying challenges and prospects for the functioning of this law enforcement agency in crisis conditions.

It is established that the State Bureau of Investigation is a body that carries out pre-trial investigations of criminal offenses committed by representatives of law enforcement agencies, military personnel and high-ranking officials. The activities of the State Bureau during the war go beyond standard law enforcement tasks and acquire a strategic nature, since ensuring the inevitability of punishment for war crimes, combating collaborationism and corruption directly affect national security and the stability of state administration. In the structural dimension, the work of the Bureau under martial law is aimed at solving a complex of problems that face the law enforcement system during a crisis period.

It was found that among the most common criminal offenses investigated by the State Bureau of Investigation during martial law, the following categories are worth noting: criminal offenses against the established procedure for military service, in particular, unauthorized leaving of a military unit; criminal offenses in the field of official and professional activities, in particular, abuse of power or official authority by law enforcement officers; criminal offenses against the foundations of national security of Ukraine and criminal offenses against justice.

It was concluded that in order to overcome these difficulties and increase the effectiveness of the SBI, it is necessary to improve coordination with other bodies, expand the use of forensic technologies, increase the professional training

of employees and improve the internal control system. It is emphasized that borrowing international experience from countries with independent and effective law enforcement structures, as well as ensuring transparency and openness in the activities of the SBI, is of particular importance.

Key words: *State Bureau of Investigation, criminal offenses, counteraction, pre-trial investigation, martial law, international cooperation, war crimes, official misconduct, economic and financial crimes, national security, digital technologies.*

Вступ. З початком повномасштабної військової агресії проти України перед правоохоронною системою постало комплексне завдання щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, а також підтримання стабільності в умовах надзвичайної суспільно-політичної та безпекової ситуації. В умовах воєнного стану зросли ризики кримінальних правопорушень, зокрема воєнних злочинів, колабораційної діяльності, корупції та зловживань у сферах оборони, правоохоронної діяльності та державного управління.

Особливу роль у протидії цим викликам відіграє Державне бюро розслідувань (далі – ДБР) – орган, що здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених представниками правоохоронних органів, військовослужбовцями та високопосадовцями. Діяльність ДБР у період війни виходить за межі стандартних правоохоронних завдань і набуває стратегічного характеру, оскільки забезпечення невідворотності покарання за воєнні злочини, протидія колабораціонізму та корупції безпосередньо впливають на національну безпеку та стабільність державного управління. У структурному вимірі робота Бюро в умовах воєнного стану спрямована на розв’язання комплексу проблем, що постають перед правоохоронною системою в кризовий період.

Ефективність діяльності Державного бюро розслідувань у воєнний період значною мірою визначається здатністю органу до оперативного реагування на нові виклики, що потребує модернізації методів розслідування, використання цифрових технологій для збору доказової бази, впровадження аналітичних механізмів у сфері кримінального переслідування, а також тісної співпраці з міжнародними партнерами. Особливого значення набуває питання правової визначеності та дотримання балансу між забезпеченням національної безпеки й гарантуванням фундаментальних прав людини.

Отже, Державне бюро розслідувань у період воєнного стану виконує не лише правоохоронні функції, а й стратегічно важливі завдання, що безпосередньо впливають на загальну стійкість держави. Документування воєнних злочинів, боротьба з колабораціонізмом, корупцією та іншими загрозами, що постають у кризових умовах, є складовими системного підходу до забезпечення правопорядку та зміцнення національної безпеки. Від ефективності цих процесів залежить не лише правосуддя щодо конкретних злочинців, а й формування основ для післявоєнного відновлення України як правової та демократичної держави.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний науковий аналіз діяльності Державного бюро розслідувань у протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану, визначення основних напрямів його роботи, оцінка ефективності механізмів розслідування кримінальних правопорушень, а також виявлення викликів і перспектив функціонування цього правоохоронного органу в кризових умовах.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання організації та функціонування Державного бюро розслідувань є предметом дослідження низки науковців, які аналізують правові, організаційні та практичні аспекти діяльності цього органу. Зокрема, вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили такі вчені, як Л. І. Аркуша, Н. М. Бакаянова, Ю.В. Баулін, В.В. Василевич, Р. В. Гребя, О. В. Ільченко, В. І. Литвиненко, М. А. Погорецький, Є. Д. Скулиш, О. С. Старенький, С. В. Телешев, Г. О. Усатий, В. І. Цимбалюк, І. В. Цюприк, О.О. Шкута та інші. У своїх працях вони досліджують питання правового статусу ДБР, особливості кримінального переслідування високопосадовців, роль органу в антикорупційній політиці держави, а також специфіку його діяльності в умовах кризових

ситуацій, зокрема воєнного стану. Значний інтерес становлять роботи, присвячені міжнародному досвіду функціонування аналогічних структур і можливостям його імплементації в українську правоохоронну систему.

Основний текст. Державне бюро розслідувань є одним із ключових правоохоронних органів України, на який покладено функцію забезпечення верховенства права шляхом виявлення, припинення та розслідування злочинів, що вчиняються особами, які обіймають високі державні посади, представниками правоохоронних органів та військовослужбовцями. Специфіка його діяльності зумовлена тим, що воно здійснює досудове розслідування правопорушень, які можуть мати суттєвий вплив на функціонування державного апарату, рівень довіри суспільства до інститутів влади та стан національної безпеки [1; 2].

Законодавчо визначена компетенція ДБР охоплює кілька основних категорій кримінальних правопорушень. По-перше, це злочини, вчинені службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, зокрема державними службовцями категорій «А» (першої-третьої категорій посад), судьями та працівниками правоохоронних органів. Важливість цього напрямку роботи полягає у забезпеченні належного контролю за діяльністю посадових осіб, які мають значний вплив на прийняття управлінських рішень та реалізацію державної політики. Саме тому ДБР виконує критично важливу функцію запобігання зловживанням владою, корупційним злочинам та іншим правопорушенням, що підривають основи державного управління. По-друге, у компетенцію Бюро входить розслідування злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), а також прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), у тому числі її керівником. Це положення законодавства має принципове значення для забезпечення незалежності антикорупційної системи, оскільки жоден орган, навіть той, що займається боротьбою з корупцією, не повинен бути поза контролем правозастосовних інституцій. Водночас, варто зазначити, що законодавець передбачив певні виключення, передавши підслідність окремих злочинів детективам підрозділу внутрішнього контролю НАБУ. Такий підхід має подвійний характер: з одного боку, він дозволяє НАБУ самостійно реагувати на внутрішні порушення, що може сприяти оперативності розслідувань, з іншого – може викликати ризики конфлікту інтересів. Саме тому важливим є ефективний механізм взаємодії між цими структурами для забезпечення неупередженості та прозорості слідства. По-третє, ДБР уповноважене на розслідування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби, тобто військових злочинів, за винятком злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України (перевищення військовою службовою особою влади або службових повноважень). Актуальність цього напрямку діяльності Бюро значно зросла в умовах воєнного стану, коли дотримання законності у військовій сфері має не лише правове, а й стратегічне значення. Військові злочини можуть прямо впливати на боєздатність армії, рівень дисципліни, моральний стан військовослужбовців і, відповідно, на загальну ефективність оборонних заходів. У цьому контексті особливої уваги потребують випадки дезертирства, самовільного залишення місця служби, невиконання наказів або порушення правил поведінки зі зброєю [1; 3; 4, с. 122-123].

Узагальнюючи наведений аналіз, можна зробити висновок, що компетенція Державного бюро розслідувань чітко окреслена та спрямована на боротьбу з кримінальними правопорушеннями, які становлять підвищену загрозу для функціонування державних інституцій та правопорядку. Водночас, у сучасних умовах важливим залишається питання забезпечення ефективності його роботи, що передбачає оптимізацію організаційної структури, вдосконалення методів розслідування та забезпечення належного рівня кадрової підготовки. Особливо це стосується роботи ДБР у воєнний період, коли кількість злочинів, що підпадають під його підслідність, зростає, а сама діяльність органу набуває критичного значення для забезпечення національної безпеки та правосуддя.

Статистичні дані щодо діяльності Державного бюро розслідувань (ДБР) у 2022–2024 роках демонструють значне зростання кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, що свідчить про зміну криміногенної ситуації в умовах воєнного стану.

Водночас аналіз показників повідомлення про підозру та передачі кримінальних проваджень до суду вказує на певні труднощі у сфері досудового розслідування. Збільшення навантаження на слідчих, ускладнення розслідувань воєнних та корупційних злочинів, а також необхідність якісного збору доказової бази впливають на кінцеву ефективність роботи ДБР. Протягом трьох років спостерігається стійка тенденція до зростання кількості кримінальних проваджень. У 2022 році було зареєстровано 21 399 кримінальних правопорушень, у 2023 році цей показник збільшився до 37 823, а у 2024 році – до 98 339, що у 4,6 раза перевищує рівень 2022 року. Така динаміка може бути зумовлена кількома факторами: розширенням повноважень ДБР, посиленням боротьби з корупцією, збільшенням кількості воєнних злочинів та вдосконаленням механізмів виявлення правопорушень [5;6;7].

Однак темпи зростання кількості повідомлень про підозру та скерованих до суду обвинувальних актів є значно нижчими. Так, у 2022 році підозру було повідомлено 3 818 особам, у 2023 році – 5 600, а у 2024 році – 9 794. Це свідчить про те, що хоча кількість зареєстрованих проваджень зростає майже в п'ять разів, кількість підозрюваних збільшилася лише в 2,5 раза. Це може бути наслідком складності розслідувань, необхідності ретельного збору доказів або нестачі слідчих ресурсів [5;6;7].

Ще більш показовими є дані щодо передачі справ до суду. У 2022 році до суду було направлено 2 809 обвинувальних актів, у 2023 році – 4 512, а у 2024 році – 3 951. Зниження цього показника на фоні рекордної кількості зареєстрованих правопорушень може свідчити про збільшення тривалості розслідувань, зростання складності доведення вини або певні проблеми у взаємодії з судовими органами [5;6;7].

Співвідношення між кількістю зареєстрованих кримінальних проваджень, повідомленням про підозру та передачею справ до суду демонструє, що ефективність розслідувань ДБР має певні виклики. Якщо у 2022 році 17,8 % зареєстрованих справ завершувалися повідомленням про підозру, а 13,1 % – скеруванням до суду, то у 2024 році ці показники знизилися до 10 % та 4 % відповідно. Це може вказувати на перевантаження слідчих, складність збору доказової бази та необхідність додаткових ресурсів для оптимізації слідчих процесів [5;6;7].

Отже, Державне бюро розслідувань виконує надзвичайно важливу функцію в умовах воєнного стану, однак його ефективність потребує подальшого вдосконалення. Збільшення кількості зареєстрованих проваджень вимагає відповідного кадрового та технічного підсилення органу, а також посилення контролю за ефективністю розслідувань. Оптимізація роботи ДБР стане важливим чинником підвищення рівня правопорядку та національної безпеки України.

Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби, зокрема самовільне залишення військової частини, є одними з найбільш поширених кримінально протиправних діянь, що розслідуються Державним бюро розслідувань (ДБР) в умовах воєнного стану. Зокрема, якщо у 2022 році було зафіксовано 13 583 таких правопорушень, то у 2023 році їх кількість зросла більш ніж удвічі – до 28 285, а у 2024 році цей показник досяг 89 194, що у 6,5 раза перевищує рівень 2022 року. Така динаміка є прямим наслідком тривалого воєнного конфлікту, мобілізаційних процесів, а також змін у морально-психологічному стані військовослужбовців. На фоні загального зростання кількості воєнних злочинів, найбільш поширеним правопорушенням у цій категорії залишається самовільне залишення військової частини або місця служби. У 2022 році було зафіксовано 6 174 таких випадки, у 2023 році – 16 316, а у 2024 році – 62 505, що удесятеро перевищує показник 2022 року [5;6;7]. Це свідчить про те, що проблема самовільного залишення місця служби загострюється з кожним роком війни, що може бути спричинене низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Як варіант, тривала війна та високий тиск бойових дій призводять до фізичного і емоційного виснаження військових, що сприяє самовільному залишенню частин. Психологічні проблеми, такі як посттравматичний стресовий розлад, погіршують дисципліну, а відсутність підтримки веде до дезертирства. Крім того, артилерійські обстріли, складні завдання та обмежені ресурси знижують моральний стан військових [8].

Попри значне зростання кількості зафіксованих воєнних злочинів, кількість повідомлень про підозру зростає менш динамічно. У 2022 році було вручено 2 587 підозр,

у 2023 році – 3 136, а у 2024 році – 7 967. Це означає, що якщо у 2022 році підозру отримували 19 % осіб, що вчинили правопорушення, то у 2024 році цей показник становить лише 8,9 % [5;6;7]. Зниження цього співвідношення може бути зумовлене: зростанням складності розслідувань, зокрема у зв'язку з необхідністю ретельного збору доказів у бойових умовах; проблемами у встановленні місцезнаходження правопорушників, особливо у випадках масового дезертирства; перевантаженістю слідчих органів, які фізично не встигають опрацювати всі матеріали у встановлені строки.

Отже, різке зростання кількості кримінальних правопорушень проти порядку несення військової служби у 2022–2024 роках є закономірним наслідком тривалої війни, мобілізаційних процесів та психологічного навантаження на військових. Зокрема, самовільне залишення військової частини набуває масового характеру, що ставить перед державними органами необхідність комплексного вирішення проблеми [9]. Ефективна протидія таким правопорушенням ДБР потребує не лише посилення контролю та відповідальності, а й системних змін у забезпеченні умов військової служби, психологічної підтримки та правозастосовної практики. Лише за умови комплексного підходу можна досягти зниження рівня військових злочинів та підвищення дисципліни у Збройних силах України.

Кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності є другою за поширеністю категорією кримінально протиправних діянь, які розслідуються Державним бюро розслідувань. Статистичні дані свідчать про зростання кількості таких кримінальних правопорушень у 2022–2024 роках. Якщо в 2022 році було зафіксовано 3 395 злочинів у цій сфері, то в 2023 році їх кількість збільшилась до 3 904, а у 2024 році – до 4 085. Цей приріст можна розглядати як результат кількох факторів. По-перше, збільшення кількості кримінальних правопорушень може бути пов'язано з покращенням роботи правоохоронних органів щодо виявлення та реєстрації таких кримінально протиправних діянь. Зокрема, у 2024 році кількість зареєстрованих правопорушень у цій категорії зросла на 181 факт порівняно з 2023 роком, що свідчить про посилення контролю та ефективності роботи ДБР. Особливу увагу слід звернути на найбільш поширений вид кримінальних правопорушень у цій категорії – перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів (ст. 365 КК України). Кількість таких кримінальних правопорушень залишалась стабільно високою, збільшуючись щорічно: у 2022 році було зафіксовано 1 059 таких фактів, у 2023 році – 1 201, а в 2024 році – 1 159. Зростання на 142 випадки у 2023 році порівняно з 2022 роком, а потім невелике зниження у 2024 році може бути результатом різних факторів, зокрема змін в організаційній роботі правоохоронних органів і впливу соціально-психологічних аспектів на поведінку правоохоронців [5;6;7]. Приріст вказує на важливість не тільки покращення моніторингу та реагування на правопорушення, але й на необхідність вдосконалення роботи з працівниками правоохоронних органів, забезпечення їх психологічної підтримки та запобігання зловживанням службовими повноваженнями.

Аналіз статистичних показників щодо кримінальних правопорушень, розслідуваних Державним бюро розслідувань, дозволяє виявити певні тенденції та закономірності у динаміці таких кримінально протиправних діянь. Важливо зазначити, що до числа найбільш поширених категорій кримінальних правопорушень, розслідуваних Державним бюро розслідувань можна віднести й кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України та кримінальні правопорушення проти правосуддя. Розглянувши показники за 2022–2024 роки, можна зробити висновки про зміни у кількості зареєстрованих правопорушень і повідомлень про підозру в цих сферах, а також обґрунтувати причини таких змін в умовах війни та соціально-політичних викликів.

Так, у категорії кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України спостерігається суттєве зниження кількості зареєстрованих правопорушень у 2023–2024 роках порівняно з 2022 роком. У 2022 році було зафіксовано 1 067 таких кримінально протиправних діянь, а в 2023 році – 550, що є зниженням на 517 випадків (зменшення на 48,5 %). У 2024 році цей показник ще знизився до 401 випадку (зменшення на 149 випадків, або 27,1 %). Кількість повідомлень про підозру також зменшилась: з 324 у 2022 році до 151 у 2024 році [5;6;7]. Ці

зміни можна пояснити низкою факторів. З одного боку, зниження кількості таких кримінальних правопорушень може бути результатом більш ефективної роботи правоохоронних органів і збільшення уваги до безпеки, особливо у контексті воєнного стану. З іншого боку, цей зниження може свідчити про значні труднощі у виявленні й розслідуванні таких злочинів через високий рівень прикриття та складність ситуації на фронті.

Щодо кримінальних правопорушень проти правосуддя, то у цій категорії зафіксовано стабільне зростання у 2023 році (796 випадків) порівняно з 2022 роком (650 випадків), що становить приріст на 22,5 %. У 2024 році цей показник знизився до 777 випадків (зменшення на 2,4 %). Проте кількість повідомлень про підозру в цих кримінальних правопорушеннях залишається досить низькою: з 10 у 2022 році до 13 у 2023 і 2024 роках [5;6;7]. Така низька кількість підозр може свідчити про складність доказування таких кримінальних правопорушень, оскільки вони зазвичай пов'язані з високим рівнем захисту та конфіденційності осіб, причетних до правосуддя. Збільшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень проти правосуддя, ймовірно, пов'язано з ускладненням правової ситуації, зокрема через політичну напругу та зростання випадків маніпуляцій або тиску на судові органи та правоохоронців у контексті воєнного стану. Згідно з аналізом динаміки, зменшення в 2024 році, порівняно з 2023 роком, може бути наслідком певних стабілізаційних заходів у системі правосуддя, які мали за мету знизити вплив зовнішніх чинників на судові рішення та гарантувати більшу безпеку для суддів та інших учасників правосуддя.

Основні напрями вдосконалення діяльності ДБР у сфері протидії кримінальним правопорушенням є невід'ємною частиною розвитку національної правоохоронної системи. У контексті сучасних викликів, зокрема війни та політичної нестабільності, важливим аспектом є не лише підвищення ефективності роботи самого органу, а й створення системи взаємодії з іншими правоохоронними структурами для запобігання та виявлення злочинів, що завдають шкоди національній безпеці.

Першим напрямом є покращення координації та інтеграції з іншими правоохоронними органами. ДБР виконує надзвичайно важливу роль у розслідуванні злочинів, скоєних високопосадовцями, працівниками правоохоронних органів та іншими категоріями осіб, що займають важливе становище в державі. Для підвищення ефективності роботи бюро необхідно зміцнити співпрацю з іншими органами, такими як Національне антикорупційне бюро України, Служба безпеки України та прокуратура. У цьому контексті важливо налагодити оперативний обмін інформацією, що дозволить оперативно реагувати на правопорушення [10].

Другим напрямом є розширення використання сучасних технологій та криміналістичних методів для підвищення якості розслідувань. В умовах війни та високого рівня криміногенної ситуації, застосування новітніх технологій, таких як цифровий аналіз, використання штучного інтелекту для прогнозування злочинів та аналізу великих даних, стає важливим інструментом для оперативного виявлення злочинних схем та осіб, причетних до правопорушень. Це дозволить значно скоротити час на збори доказів і забезпечити якісне розслідування [11, с. 45].

Третім важливим напрямом є підвищення професійної підготовки та морально-психологічного забезпечення співробітників ДБР. З огляду на складність та специфіку роботи у сфері розслідування високопрофесійних злочинів, значна увага повинна приділятися постійному вдосконаленню кваліфікації співробітників, зокрема через регулярне навчання, участь у міжнародних конференціях та тренінгах [11, с. 46]. Крім того, важливим є розвиток системи психологічної підтримки для правоохоронців, що працюють у стресових умовах, що безпосередньо впливає на якість їхньої роботи та здатність ефективно реагувати на кризові ситуації.

Четвертим напрямом є покращення системи управління та внутрішнього контролю в органі. У контексті протидії кримінальним правопорушенням важливо забезпечити максимально прозору та ефективну систему внутрішнього моніторингу діяльності ДБР. Це дозволить уникнути зловживань службовим становищем та забезпечить належний рівень дисципліни серед співробітників. Важливим кроком є створення незалежної системи оцінки

діяльності співробітників і процедур, яка б дозволяла ефективно реагувати на порушення і запобігати корупції [12].

Важливим напрямом для підвищення ефективності Державного бюро розслідувань України є запозичення міжнародного досвіду, зокрема практик таких країн, де функціонують незалежні та ефективні правоохоронні органи, що займаються розслідуваннями корупції, порушень службової дисципліни, а також злочинів, скоєних державними службовцями. Наприклад, Федеральне бюро розслідувань у США є прикладом органу, який здійснює широке розслідування в різних сферах, зокрема в боротьбі з корупцією та правопорушеннями серед правоохоронців. Для підвищення ефективності ДБР важливим є створення чітких механізмів розслідування з детальними процедурами та регламентами, що дозволяє органу діяти незалежно від впливу інших політичних чи економічних структур [13]. У Великобританії наявність окремих органів, таких як Національна кримінальна розслідувальна служба, дозволяє ефективно боротися з серйозними злочинами, включаючи корупцію та організовану злочинність. Важливим аспектом є інтеграція новітніх технологій для збору та аналізу інформації, що підвищує ефективність розслідувань. Запровадження в ДБР подібних технологічних рішень та забезпечення сучасних методів збору доказів може значно покращити якість розслідувань [14]. У Нідерландах розслідування корупційних та службових правопорушень здійснюється за допомогою окремого органу, що дозволяє уникнути конфлікту інтересів та забезпечити незалежність. Важливим аспектом є взаємодія цієї служби з іншими правоохоронними органами та судовою системою для покращення координації дій. Така модель незалежності від політичних впливів [15]. У свою чергу, Швеція має систему незалежного контролю за діяльністю правоохоронних органів через спеціальні інституції, які здійснюють моніторинг і розслідування порушень. В Україні можна впровадити подібну систему, що включатиме внутрішній моніторинг та можливість громадського контролю за діяльністю правоохоронців, щоб запобігати зловживанням і корупції [16].

На нашу думку, цей досвід дозволить зробити діяльність ДБР більш ефективною та здатною відповідати на сучасні виклики у сфері протидії кримінальним правопорушенням.

Останнім, але не менш важливим напрямом, є підвищення прозорості та відкритості діяльності ДБР. Для зміцнення довіри громадян до органу розслідувань важливо забезпечити відкритість у роботі ДБР, включаючи публікацію звітів про результати розслідувань, аналітичних матеріалів, а також інформації про ухвалені рішення та розкриті кримінальні правопорушення. Така практика дозволяє підвищити ефективність взаємодії з громадськістю і забезпечити належний рівень громадського контролю [16].

Отже, вдосконалення діяльності ДБР потребує комплексного підходу, орієнтованого на модернізацію внутрішніх процесів, професійну підготовку співробітників, ефективну координацію з іншими державними структурами та забезпечення належного рівня прозорості у всіх аспектах роботи органу. Ці напрямки сприятимуть підвищенню ефективності розслідувань і забезпеченню належного правопорядку в країні.

Висновки. Державне бюро розслідувань відіграє ключову роль у забезпеченні правопорядку та національної безпеки України, особливо в умовах воєнного стану. З початком повномасштабної агресії проти України діяльність ДБР стала стратегічно важливою для протидії воєнним злочинам, корупції, колабораціонізму та іншими загрозами, які виникають у період кризи. Суттєвий приріст кількості кримінальних правопорушень, особливо у сфері військових злочинів та зловживань серед правоохоронців, потребує удосконалення методів роботи та підвищення ефективності розслідувань. Незважаючи на значне зростання кількості проваджень, існують проблеми у зборі доказів, переважанні слідчих органів та складності взаємодії з судовими органами, що затримує процеси розслідування. Важливими напрямками вдосконалення діяльності ДБР є покращення координації з іншими правоохоронними органами, застосування новітніх технологій для збору доказів, підвищення професійної підготовки співробітників, а також підвищення прозорості та відкритості роботи органу. Запозичення міжнародного досвіду таких країн, де правоохоронні органи ефективно працюють у кризових умовах, може значно сприяти розвитку ДБР, підвищенню

його незалежності та забезпеченню більш високого рівня ефективності в розслідуваннях. Підвищення прозорості та ефективності роботи ДБР є необхідним для зміцнення національної безпеки та правової стабільності в Україні, що має важливе значення для відновлення та розвитку країни після війни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Державне бюро розслідувань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> дата звернення: 19.12.2024).
2. Історія – Державне бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/istoriya> (дата звернення: 20.12.2024).
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
4. Моїсєєв М. С. Адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Сумський державний університет. Суми, 2019. 227 с.
5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 19.12.2024).
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.12.2024).
7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року та про осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 25.12.2024).
8. Відповідальність за самовільне залишення військової частини (СЗЧ). URL: <https://inseinin.com.ua/tpost/17j99vfgil-vdpovdalnst-za-samovlne-zalishennya-visk#:~:text=Залишення%20військовослужбовцями%20місяця%20служби%20або,дисципліни%20та%20невиконання%20обов'язків%20військовослужбовцями> (дата звернення: 22.12.2024).
9. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/280625/274857&ved=2ahUKEwiZ_uv3iNeLAXUTHxAIHblmGu4QFnoECBIQAQ&usq=A0vVaw3uLTWFpVqF0CsaA9opzqSu (дата звернення: 23.12.2024).
10. Державне бюро розслідувань: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державне_бюро_розслідувань (дата звернення: 23.12.2024).
11. Кіш Я.В. Організаційна структура державного бюро розслідувань: сучасні виклики та перспективи. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2024. № 3. С. 42-48.
12. Державне бюро розслідувань у сучасній системі правоохоронних органів України: правові аспекти створення та діяльності / І. Ф. Літвінова, Є. Ю. Репіна. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2022. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npau_2022_4_26 (дата звернення: 22.12.2024).
13. What We Investigate: website FBI. URL: <https://www.fbi.gov>. дата звернення: 21.12.2024).
14. Britain's National Criminal Intelligence Service. URL: <https://ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/britains-national-criminal-intelligence-service> (дата звернення: 22.12.2024).
15. The Netherlands: a review of cross-border white-collar crime and investigations developments. URL: <https://www.aoshearman.com/en/insights/cross-border-white-collar-crime-and-investigations-review-2024/the-netherlands-a-review-of-cross-border-white-collar-crime-and-investigations-developments> (дата звернення: 21.12.2024).
16. OECD Anti-Bribery Convention Phase 4: Report on Sweden. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/12/oecd-anti-bribery-convention-phase-4-report-on-sweden_ac496ae1/77dec27d-en.pdf (дата звернення: 22.12.2024).
17. Носевич Н.Р. Державне бюро розслідувань як суб'єкт формування та реалізації кримінологічної політики держави. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uptzp_2022_1_15 (дата звернення: 23.12.2024).

